

Azərbaycan Respublikasının ərzaq təhlükəsizliyi Proqramı»nın təsdiq edilməsi haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN SƏRƏNCAMI

Ölkədə aparılan iqtisadi islahatların daha da dərinləşdirilməsini, kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalının artırılmasını və əhalinin ərzaq məhsulları ilə təminatının yaxşılaşdırılmasını təmin etmək məqsədi ilə **qərara alıram**:

1. «Azərbaycan Respublikasının Ərzaq təhlükəsizliyi Proqramı» təsdiq edilsin (əlavə olunur).
2. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti, Dövlət Aqrar İslahatı Komissiyası, aidiyyəti nazirlik, komitə və təşkilatlar bu Sərəncamdan irəli gələn məsələləri həll etsinlər.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti HEYDƏR ƏLİYEV

Bakı şəhəri, 2 mart 2001-ci il
№ 640

Azərbaycan Respublikasının ərzaq təhlükəsizliyi PROQRAMI

Ərzaq təhlükəsizliyi insan ləyaqətinin başlıca amili olmaqla, əsas insan hüquqlarından biridir. Ona görə də bu hüququn təmin edilməsi Azərbaycan Respublikası Hökumətinin mühüm vəzifələrindən sayılır.

Ərzaq təhlükəsizliyi hər bir insanın sağlam və məhsuldar həyat tərzini üçün ərzaqla kifayət qədər təmin edilməsi deməkdir. Bu problemin həlli ilk növbədə yoxsulluğun azaldılması, ərzaq təminatının və ərzaq məhsullarından istifadənin səmərəsinin artırılması ilə bağlıdır.

«Azərbaycan Respublikasının Ərzaq Təhlükəsizliyi Proqramı» Azərbaycan Respublikası Hökumətinin ərzaq təhlükəsizliyi sahəsində öhdəlik və məqsədlərini əhatə edir. Bu proqramın dövlətin maliyyə öhdəlikləri və büdcə imkanları çərçivəsində həyata keçirilməsi nəzərdə tutulur.

Ərzaq təhlükəsizliyi proqramının məqsədləri aşağıdakılardan ibarətdir:

yerli kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalının artırılması və ərzaq məhsullarının qiymətlərinin məqbul səviyyədə saxlanmasına yönəldilmiş tədbirlərin həyata keçirilməsi;
kəskin ərzaq qıtlığı hallarına yol verilməməsi sisteminin yaradılması.

Ərzaq təhlükəsizliyinə nail olmaq üçün Azərbaycan Respublikasının Hökuməti iki mərhələdən ibarət olan aşağıdakı strategiyanın həyata keçirilməsini öhdəsinə götürür:

1. İslahatlar aparıldığı müddətdə ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsi üçün qısa müddətli və orta müddətli keçid tədbirlərinin tətbiqi. Bu əsasən özəl fermer təsərrüfatçılığına və sahibkarlığa kömək göstərilməsi vasitəsilə təmin edilir.

Bu mərhələdə tədbirlərin aşağıdakı istiqamətlərdə aparılması nəzərdə tutulur:
müvafiq qanunların həyata keçirilməsinə nəzarət;

gözlənilən ilkin nəticələrin əldə edilməsi üçün lazım olan büdcə ayırımlarının dəqiqləşdirilməsi;

ərzaq istehsalı sahəsində müvəqqəti vergi güzəştlərinin tətbiqi məsələsinə baxılması;

qida məhsullarının istehsalı, emalı və satışı üçün kreditlərin alınmasına kömək göstərilməsi;

qida məhsulları istehsalçıların ərzaq idxalından müdafiəsi;

müəssisələr arasında qarşılıqlı borcların restrukturizasiyası;

istehlakçıların müdafiəsinin gücləndirilməsi;

ərzaq təhlükəsizliyi sahəsində müvafiq məlumat sisteminin yaradılması yolu ilə fəvqəladə vəziyyətə hazırlıqla bağlı əlavə tədbirlərin həyata keçirilməsi.

2. Ərzaq təhlükəsizliyi sahəsində uzunmüddətli tədbirlərin başlıca məqsədi Azərbaycanın kənd təsərrüfatının gəlirliliyinin və rəqabət qabiliyyətinin artırılmasını, eləcə də onun beynəlxalq iqtisadi sistemə inteqrasiya olunmasını nəzərdə tutur. Ərzaq təhlükəsizliyi əsasən ölkədə kənd təsərrüfatının inkişafı və ərzaq istehlakı vəziyyətinin yaxşılaşdırılması hesabına təmin edilməlidir.

Buna nail olmaq üçün aşağıdakı dörd əsas istiqamətdə tədbirlərin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulur:

ərzaq təhlükəsizliyi ilə bağlı idarəetmə mexanizmlərinin möhkəmləndirilməsi;

fermer təsərrüfatlarının kommersiya və bazar iqtisadiyyatı tələblərinə cavab verən qurumlara çevrilməsi, kənd təsərrüfatı və ərzaq sektorları üçün müəyyən olunan güzəştlərin mərhələlərlə məhdudlaşdırılması;

ölkədə ərzaq məhsulları növlərinin istehsalının inkişafı və kənd təsərrüfatının rəqabət qabiliyyətinin təmin edilməsi;

kənddə infrastrukturun inkişafına kömək edən dövlət investisiya siyasətinin aparılması.

1. ƏRZAQ TƏMİNATI İLƏ BAĞLI SİYASƏT

Sovet İttifaqının dağılması nəticəsində Azərbaycan iqtisadiyyatı ciddi sarsıntı keçirmişdir. Keçid dövrünün ilk illəri ərzində (1992-1995) ümumi daxili məhsulun səviyyəsi 70 faizdən çox aşağı düşmüş, inflyasiyanın yüksək səviyyəsi real gəlirləri kəskin surətdə azaltmış, manatın məzənnə kursu zəifləmiş, valyuta ehtiyatları tükənmişdir. Bütün bunlar dörd əsas amilin nəticəsində baş vermişdir. Birincisi, Dağlıq Qarabağ uğrunda hərbi münaqişə ərazi itkilərinə və böyük sayda insanların qaçqın vəziyyətinə düşməsinə gətirib çıxarmışdır. İkincisi, Azərbaycanla keçmiş Sovet İttifaqı Respublikaları arasında mövcud olan ənənəvi ticarət əlaqələri kəsilmişdir. Üçüncüsü, keçmiş tərəf — müqabillərinin dünya qiymətlərinə keçməsi ilə əlaqədar ticarət şəraiti pisləşmişdir. Dördüncüsü, dövlət büdcəsi kəsinin emissiya hesabına maliyyələşdirilməsi makroiqtisadi sabitliyin pozulmasına şərait yaratmışdır.

Azərbaycan Respublikasında 1995-ci ildə Ümumi Sabitləşdirmə Proqramının həyata keçirilməsinə başlanılmış və ÜDM-in artım perspektivləri genişlənməmişdir. 1996-cı ildə BVF tərəfindən verilən kreditlə, sonralar isə struktur dəyişikliklərinin geniş maliyyələşdirilməsi və kreditləşdirilməsi hesabına pul-kredit siyasəti sərtləşdirilmiş, valyuta məzənnəsi və ticarətin liberallaşması sahələrində bir sıra struktur islahatları həyata keçirilmişdir. 1996-cı ildən ümumi daxili məhsulun artımı başlamışdır. Bu artım sonrakı illərdə davam edərək 2000-ci ildə 11,4 faizə çatmışdır.

1.1. Makroiqtisadi və maliyyə siyasətinin ümumi strategiyası

Ərzaq təhlükəsizliyi sahəsində makroiqtisadi və maliyyə siyasətinin əsas məqsədi struktur dəyişiklikliyinin və artımın təmin edilməsidir. Son illər milli valyutanın gücləndirilməsinə yönəldilmiş tədbirlər ümumi vəziyyəti sabitləşdirmiş və beynəlxalq ticarətin inkişafına mane olan halları aradan qaldırmışdır. Qarşıdakı illər ərzində də dövlət büdcəsinə nəzarətin gücləndirilməsinə və ödəmə balansının tarazlığının təmin edilməsinə yönəldilmiş struktur dəyişiklikləri proqramları beynəlxalq maliyyə təşkilatları ilə əməkdaşlıq çərçivəsində davam etdiriləcəkdir.

2001-2002-ci illərdə Hökumət inflyasiyanın orta illik səviyyəsini 4 faiz həcmində saxlamaqla, ümumi daxili məhsulun orta illik artımını 8,5 faizə çatdırmağı qarşısına məqsəd qoymuşdur. Maliyyə yardımlarına dair dövlət siyasəti sahəsində aşağıdakı tədbirlərin görülməsi nəzərdə tutulur:

dövlət maliyyə yardımlarının milli sektorun inkişafına təsirinin öyrənilməsi və bu istiqamətdə tədbirlərin həyata keçirilməsi;

istehsalata maliyyə yardımlarının göstərilməsi qaydalarının hazırlanması və maliyyə yardımlarının istehlak üçün səmərəliliyinin müəyyən edilməsi.

Məsul təşkilat: Dövlət Statistika Komitəsi.

1.2. Pul siyasəti

1992—1994-cü illərdə müşahidə olunan hiperinflyasiya dövründən fərqli olaraq son illər pul siyasəti əhəmiyyətli dərəcədə dəyişmişdir. Hazırda ölkədə maliyyə sabitliyini təmin etmək üçün dövriyyədə olan pul kütləsinin azaldılmasına əsaslanan maliyyə siyasəti həyata keçirilir.

2001-ci ildə həyata keçirilən pul siyasəti ümumi daxili məhsulun gözlənilən 8,5 faizlik artımı fonunda pul kütləsinin 15 faiz artırılmasına yönəlmişdir. Valyuta bazarında məhdud intervensiya siyasəti davam etdiriləcək, bu isə öz növbəsində manatın məzənnə kursunun daha çox bazar tərəfindən müəyyən edilməsinə kömək edəcəkdir.

Bu müddətdə diqqət əsasən pul kütləsinin, valyuta ehtiyatlarının və daxili aktivlərin planlaşdırılan artım göstəriciləri üzərində cəmləşəcəkdir.

Valyuta təminatı siyasəti (məhdud intervensiya) əvvəlki kimi mülayim olacaqdır. Hazırda valyuta ehtiyatları beynəlxalq normalara uyğun idxal həcmindədir. Valyuta ehtiyatları ölkənin iqtisadi təhlükəsizliyini təmin edən amil olduğundan, onun minimum səviyyəsinin həddi müəyyən olunacaqdır.

1.3. Büdcə siyasəti

Büdcə siyasəti makroiqtisadi sabitliyin vacib hissəsidir. Büdcə kəsirinin ümumi daxili məhsula nisbəti 1993-cü ildəki 15,0 faizdən 1997-ci ildə 2,5 faizə, 1998-ci ildə isə 2,0 faizə endirilmişdir. Kəsirin artmasının qarşısını almaq üçün ilkin səylər əsasən xərclərin azaldılmasına yönəldilmişdir, lakin sonradan əlavə gəlirlərin əldə edilməsi səyləri də bu siyasətin tərkib hissəsini təşkil etmişdir. Əmək haqqı, mal və xidmətlərə çəkilən xərclərin məbləği 1994 — 1996-cı illərdə ümumiyyətlə sabit olmuş, 1997-ci ildə isə kəskin sürətdə artmışdır. Eyni zamanda maliyyə yardımları və borclar azalmışdır.

Dövlət xərclərinin idarə olunmasında əsas amil Dövlət Xəzinədarlığının yaradılması, Hökumətin bütün əməliyyatlarının bir xəzinədar hesabında cəmləşdirilməsi və büdcə təşkilatlarının bank hesablarının bağlanması olmuşdur. Bu tədbirlər xərclər üzərində nəzarəti yaxşılaşdırmaqla yanaşı vəsaitin səmərəsiz idarə olunması riskinin azalmasına imkan vermişdir.

Büdcə siyasətinin aşağıdakı istiqamətlərdə həyata keçirilməsi nəzərdə tutulur:

xəzinədarlığın möhkəmləndirilməsi, o cümlədən kompüterləşdirmə və mühasibat öhdəliklərinin (hesablar üzrə öhdəliklər) tətbiq edilməsi vasitəsilə dövlət xərclərinin planlaşdırılması və idarə olunması işinin yaxşılaşdırılması;

xərclərin strukturunda ünvansız sosial müavinətlərin verilməsinin, malların alınması və xidmətlərin göstərilməsinin məhdudlaşdırılması;

təhsilə, sosial müdafiəyə, elmə, səhiyyəyə, mədəniyyətə və iqtisadi inkişafa xərclərin artırılması;

büdcədən kənar xərclərin dəqiqləşdirilməsi, hökumətin təminatı ilə verilən kreditlərə dair sərt məhdudiyyətlərin müəyyən edilməsi və özəlləşdirmədən əldə olunan gəlirlərin istifadəsində şəffaflığın təmin edilməsi;

üçillik Dövlət İnvestisiyaları Proqramının qəbul edilməsi, bu proqramın həyata keçirilməsinə nəzarətin gücləndirilməsi;

uzunmüddətli perspektivdə investisiya siyasətinin daha çox kənd təsərrüfatının və regional kənd infrastrukturunun bərpasına yönəldilməsi.

1.4. Vergi siyasəti

Büdcə gəlirlərinin artımı vergi sisteminin idarə olunması sahəsində həyata keçirilən bir sıra müsbət dəyişikliklər hesabına əldə edilmişdir. Onlardan aşağıdakıları göstərmək olar:

vergi ödəyicilərinin iri birliklərinin (təşkilatlarının) yaradılması;

auditorların (müfəttişlərin) sayının artırılması və ödəmələrin məcburi köçürülməsi qaydalarının yaxşılaşdırılması yolu ilə vergi xidməti orqanlarının fəaliyyətinin gücləndirilməsi;

alkoqollu içkilərə və tütün məmulatına tətbiq olunan aksiz vergilərinin yığımının yaxşılaşdırılması.

Vergi yığımı, həmçinin, vergi ödəyicilərinə eyniləşdirmə nömrəsinin verilməsi və müəssisələr tərəfindən vergi ödəmələrinin müntəzəm yerinə yetirilməsini təmin edən minimum vergi məbləğinə müəyyən edilməsi yolu ilə yaxşılaşdırılmışdır.

Vergi Məcəlləsinin tətbiqi bu sahədə əhəmiyyətli müsbət nəticələrin əldə edilməsinə imkan verir. Belə ki, Vergi Məcəlləsində vergilərin dərəcələrinin azaldılması və vergi bazasının genişləndirilməsi tədbirləri nəzərdə tutulmuşdur.

Yaxın gələcəkdə vergi yığımının və vergi bazasının genişləndirilməsi ilə bağlı vəziyyətin yaxşılaşdırılması üçün aşağıdakı tədbirlərin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulur:

vergi yükünün azaldılması və yığım əmsalının artırılması;

güzəştlərin aradan qaldırılması hesabına əlavə dəyər vergisi bazasının genişləndirilməsi;

tütün məmulatına və spirtli içkilərə aksiz vergisinin dərəcəsinin artırılması;

1.5. Ticarət və gömrük siyasəti

Azərbaycanın ticarət balansında neft sahəsi üstünlük təşkil edir. Azərbaycan Respublikasının Gömrük Məcəlləsi və «Gömrük Tarifi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu məhsul idxalı və ixracı üçün tarif sistemlərini və nəzarətin həyata keçirilməsi qaydalarını müəyyən edir.

Ölkədə daxili və xarici ticarət rejimləri əhəmiyyətli dərəcədə liberallaşdırılmış, dövlət sifarişləri sistemi, idxal və ixrac kvotaları ləğv edilmiş, lisenziya almaq tələbi və ixracın əvvəlcədən qeydiyyatdan keçirilməsi sistemləri aradan qaldırılmışdır.

Dövlət büdcəsinin gəlirləri əsasən beynəlxalq ticarətin idxal əməliyyatlarından asılıdır. Xarici iqtisadi fəaliyyət ölkənin təhlükəsizliyi və ümumxalq mənafələrinin qorunması

baxımından tənzimlənir. Xarici iqtisadi fəaliyyətin dövlət tərəfindən tənzimlənməsi tarif və qeyri-tarif tənzimlənməsi metodu ilə həyata keçirilir. Tarif metodu ilə tənzimləmə əsasən daxili bazarın xarici rəqabətin mənfi təsirindən qorunmasına yönəldilir. Burada idxal gömrük rüsumları başlıca rol oynayır. Gömrük rüsumlarının üç növü müəyyən edilmişdir: advalor (malların gömrük dəyərinə görə faizlə hesablanması);

spesifik və kombinə edilmiş rüsumlar.

Dörd tarif dərəcəsi müəyyən edilmişdir:

(1) — əksər mallar üçün — 15 faiz;

(2 və 3) — qalan mallar üçün — 5 faiz və 10 faiz;

(4) — investisiya təyinatlı mallar, dərman və kənd təsərrüfatında istifadə olunan maddi-texniki resurslar üçün — 0 faiz.

2001-ci il yanvarın 1-dən Vergi Məcəlləsinin qüvvəyə minməsi ilə əlaqədar MDB üzvü olan ölkələrdən idxal olunacaq mallara vasitəli vergilərin «istehlak yeri» prinsipinin tətbiqi ilə əlaqədar həmin ölkələrə ixrac ediləcək yerli malların vasitəli vergilərdən (ƏDV, Aksiz) azad olunacağı nəzərdə tutulmuşdur.

Tütün məmulatına və alkoqollu içkilərə aksiz vergisi (40-90 faiz dərəcəsi ilə) tətbiq edilir.

İdxal-ixrac əməliyyatları ilə məşğul olan dövlət ticarət şirkətləri, o cümlədən pambıq inhisarçılarının bir hissəsi özəlləşdirilib, digər hissəsi isə ləğv olunub.

Ödəmə balansının tarazlaşdırılması əsasən investisiyaların genişləndirilməsi və iqtisadiyyatın, o cümlədən neft-qaz sənayesinin inkişafı yolu ilə təmin ediləcəkdir.

Ortamüddətli və uzunmüddətli perspektivdə Hökumət rəqabət qabiliyyətli alternativ iqtisadi fəaliyyətə dəstək vermək niyyətindədir. Bu isə idxalın yerli məhsul ilə əvəz olunmasına və ixracın artırılmasına təkan verəcəkdir.

Həyata keçirilmiş tədbirlər:

Ticarət siyasəti Azərbaycan Respublikası Prezidentinin «Xarici ticarətin daha da liberallaşdırılması haqqında» 1997-ci il 24 iyun tarixli 609 nömrəli Fərmanına uyğun olaraq həyata keçirilir. Həmin Fərmanla, eyni zamanda, idxal-ixrac əməliyyatları üzrə gömrük nəzarətinin təşkili qaydaları müəyyən edilmişdir;

Gömrük rüsumlarına cəlb olunan malların siyahısı Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 1999-cu il 27 fevral tarixli 25 nömrəli qərarı ilə yenidən təsdiq edilmişdir;

Xarici valyutanın idxalına və ixracına nəzarət «Valyuta əməliyyatlarının tənzimlənməsi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu və Azərbaycan Respublikasının Gömrük Məcəlləsi ilə nizamlanır;

«Xarici investisiyaların qorunması haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə investisiya məqsədləri üçün idxala gömrük güzəştləri müəyyən edilmişdir;

Ərzaq Təhlükəsizliyi üzrə Dövlət Komissiyası yaradılmışdır;

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı ilə «1999-2002-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında Ticarətin İnkişafı üzrə Dövlət Proqramı» təsdiq edilmişdir.

Qarşıdakı illərdə ticarət və gömrük siyasətinin aşağıdakı istiqamətlərdə aparılması nəzərdə tutulur:

Dünya Ticarət Təşkilatının prinsiplərinə uyğun ticarət siyasətinin həyata keçirilməsi;

daxili bazarın qorunması üçün bir sıra ərzaq məhsullarına yeni gömrük idxal tarif dərəcələrinin, o cümlədən mövsümi rüsumların tətbiq edilməsi;

Məhsulların keyfiyyətinin və təhlükəsizliyinin sertifikatlaşdırılmasının vahid qaydalarının, eləcə də onların gömrük rəsmiləşdirilməsindən keçirilməsi qaydalarının tətbiqi vasitəsilə gömrük nəzarətinin gücləndirilməsi;

ərzaq məhsullarının kodu, tədarükçüsü (satıcısı), təyinat yeri, istehsal yeri, keyfiyyət sertifikatı, kontraktın məbləği və digər göstəricilər daxil olmaqla, idxal-ixrac üzrə müntəzəm statistik məlumatın hazırlanması;

struktur tədbirləri hesabına gömrük nəzarətinin gücləndirilməsi, fasiləsiz gömrük nəzarətinin təşkili;

Ümumdünya Gömrük Təşkilatı və İsveçrənin texniki köməyi vasitəsilə yeni gömrük qaydalarının tədrisi;

regional və mərkəzi gömrük orqanları arasında vahid məlumat sisteminin yaradılması. (Bu iş BMT-in İnkişaf Proqramı ilə Dövlət Gömrük Komitəsi arasında bağlanmış Sazişə əsasən aparılır. Regional və sərhədyanı gömrük məntəqələrinin fəaliyyətini təmin etmək üçün müvafiq avadanlığın alınmasının maliyyələşdirilməsi təmin olunacaqdır);

mənfiyyətin və əmlakın ikiqat vergiyə cəlb olunmasının qarşısının alınmasını və ƏDV-nin təyinat yerində ödənilməsi prinsipinin tətbiq edilməsi;

İxracə Yardım Fondunun yaradılması.

1.6. Kənd təsərrüfatının inkişaf strategiyası.

Aqrar bölmənin xüsusi çəkisi ümumi daxili məhsulun strukturunda 19,5 faiz təşkil edir. Bu sahədə əsaslı dəyişikliklər 1996-cı ildən başlanmışdır. Dövlət sifariş sistemi ləğv edilmiş, istehsal olunan məhsulların qiymətləri liberallaşdırılmışdır. Sosializm dövründə olan kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalı müəssisələrindən az bir qismi toxumçuluq və damazlıq məqsədi ilə dövlət mülkiyyətində saxlanmış, qalanları isə ləğv edilmiş və ya özəlləşdirilmişdir. Onların əvəzinə yeni özəl qurumlar, xüsusilə, kəndli (fermer) təsərrüfatları yaradılmışdır. Aqrar-sənaye kompleksinə daxil olan emal və xidmət müəssisələri özəlləşdirilmək üçün İqtisadi İnkişaf Nazirliyinin sərəncamına verilmişdir. Onlardan bir qismi artıq özəlləşdirilmişdir.

Lakin ərzaq məhsullarının istehsalı mövcud potensialdan və imkanlardan aşağıdır. Bunun əsas səbəbi istehsalın xarakterində lazımi şəraitin (gübrələrin və maliyyənin) olmaması və ya onlardan səmərəsiz istifadə olunması, suvarma sisteminin köhnəlməsi, istehsalçıların maddi-texniki bazasının zəif olması, kənddə emal, saxlama və qablaşdırma müəssisələrinin olmaması və mövcud avadanlıqların yararsız hala düşməsi, maliyyə vəsaitinin olmaması, suvarma suyunun çatışmaması, daxili bazarın qorunmaması, qiymət və kredit siyasətində uyğunsuzluqların olması, elmi nailiyyətlərin istehsal sahələri ilə uzlaşdırılmaması və s. problemlərdən irəli gəlir. Bu səbəbdən həmin sahədə məhsuldarlığın və rentabelliğin səviyyəsi aşağıdır.

Dövlətin həyata keçirdiyi aqrar siyasət nəticəsində bu gün kənd təsərrüfatı istehsalının strukturunda dəyişikliklər baş verir. Xüsusilə heyvandarlıq məhsullarının xüsusi çəkisi bitkiçiliyə nisbətən daha sürətlə artır.

Son illər kənd təsərrüfatı sahəsində torpaq islahatı, təsərrüfatların, emal sənayesi və xidmət müəssisələrinin özəlləşdirilməsi kimi mühüm tədbirlər həyata keçirilmişdir. Lakin bu sahədə müəyyən problemlər indi də mövcuddur. Birincisi, ayrılan torpaq sahələri sahibkarlara əsasən onların özlərinin ehtiyaclarını təmin etmək imkanı verir.

İkincisi, dövlət təsərrüfatlarından və kolxozlardan miras qalmış əmlak yararsız və ya qismən yararlı haldadır. Maşın və mexanizmlər köhnəlmiş, tikililər və qurğular, suvarma sisteminin bir hissəsi yararsız hala düşmüşdür.

Ərzaq təhlükəsizliyi Azərbaycan Respublikası üçün çox əhəmiyyətli olduğundan bu istiqamətdə aparılan siyasət əsasən yaranmış potensialdan və torpaq ehtiyatlarından istifadənin səmərəsini yüksəltməklə istehsalın artırılmasına və məhsul bolluğunun

yaradılmasına yönəldilmişdir. İstehsalın səviyyəsinin artması idxal olunan məhsulları yerli məhsullarla əvəz etməyə, pambıq, tütün, barama, tərəvəz və bir sıra digər kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalını çoxaltmağa, ümumi ticarət balansını yaxşılaşdırmağa və kənd yerlərində məşğulluq səviyyəsinin yüksəldilməsinə imkan yaradır.

Bu strategiya, eyni zamanda, istehsal vasitələrinin özəlləşdirilməsinin sürətləndirilməsini, investisiyaların genişləndirilməsini və kənd təsərrüfatının regional inkişafı vasitəsilə ümumilikdə istehsalın artırılmasına yönəldilmiş bir sıra tədbirləri özündə əks etdirir.

1.7. Təsisat islahatı

Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi dövlət aqrar siyasətini həyata keçirən icra orqanı olmaqla, toxumçuluq, bitki mühafizəsi, heyvandarlıq və baytarlıq xidmətlərinə rəhbərlik edir.

Meliorasiya və su təsərrüfatı, torpaq kimi sahələrdə də müvafiq icra orqanları fəaliyyət göstərir.

Hazırda ölkədə kənd təsərrüfatının bütün sahələrini (pambıqçılıq, taxılçılıq, heyvandarlıq, baytarlıq, tərəvəzçilik, meyvəçilik, yemçilik və s.) əhatə edən 16 dövlət elmi tədqiqat müəssisəsi fəaliyyət göstərir.

Kənd təsərrüfatı sahəsində biliklər ixtisaslaşdırılmış mətbuat orqanları və yerlərdə aparılan seminarlar və tədris vasitəsilə yayılır. Bundan başqa, TASİS-in «Regional pilot aqrobiznesə yardım birlikləri» layihəsi dörd rayonda aqrobiznes mərkəzləri və Dünya Bankının «Kənd Təsərrüfatında nümunəvi özəl kənd təsərrüfatı müəssisələrinin yaradılması» layihəsinin altı rayonda fermerlər üçün informasiya və məsləhət xidməti yaradılmışdır. Dünya Bankı tərəfindən maliyyələşdirilən «Kənd Təsərrüfatının inkişafı və kreditləşdirilməsi» layihəsi çərçivəsində informasiya yayımı və məsləhət mərkəzləri də fəaliyyət göstərir.

Həyata keçirilmiş tədbirlər:

aqrar bölmədə aparılan islahatlar çərçivəsində Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin strukturu təkmilləşdirilmiş və onun vəzifələri müəyyənləşdirilmişdir. Hazırda Nazirliyin funksiyaları məsləhətlərin verilməsi (peşəkarlıq səviyyəsinin artırılmasına yardım edən texniki biliklərin təqdim edilməsi) və aqrar bölmədə dövlət siyasətinin formalaşdırılması (büdcə qərarları və bir sıra digər funksiyalar) istiqamətində həyata keçirilir;

baytarlıq xidmətləri sahəsində özəl fəaliyyətə icazə verilmişdir;

peyvəndləşdirmə üzrə regional proqramlar çərçivəsində profilaktik tədbirlər həyata keçirilir.

Təsisat islahatı sahəsində aşağıdakı tədbirlərin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulur:

dövlət statistika sisteminin təkmilləşdirilməsi, sahə statistikasının təşkili, müəssisələrin statistikasının yaradılması, onun prinsip və metodlarının müəyyən edilməsi (2001).

Mənbə: dövlət büdcəsi, Beynəlxalq İnkişaf Assosiasiyası tərəfindən texniki yardım.

Məsul təşkilat: Dövlət Statistika Komitəsi.

10 faizlik seçmə metodologiyasına əsaslanan toxumçuluğun və damazlığın inkişafına dair illik hesabatların hazırlanması (2001).

Mənbə: dövlət büdcəsi.

Məsul təşkilat: Dövlət Statistika Komitəsi, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi.

kənd təsərrüfatının ümumi siyahıya alınmasının və inventarlaşdırılmasının keçirilməsi (2010-cu ilə qədər).

Mənbə: BMT-nin Ərzaq və Kənd Təsərrüfatı Təşkilatı.

Məsul təşkilatlar: Dövlət Statistika Komitəsi, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, Dövlət Torpaq və Xəritəçəkmə Komitəsi;

Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin yenidən qurulmasının davam etdirilməsi (2001).

Məsul təşkilat: Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi;

kənd təsərrüfatı elmi tədqiqat müəssisələrinin bazasında regionlarda tədqiqat mərkəzlərinin yaradılması.

Məsul təşkilatlar: Elmlər Akademiyası, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, Dövlət Torpaq və Xəritəçəkmə Komitəsi;

kənd təsərrüfatı fəaliyyətinin genişləndirilməsi üzrə özəl subyektlərin dəstəklənməsi, Fermer Assosiasiyaları Federasiyasının, peşə məşğulluğu üzrə cəmiyyətlərin və birliklərin yaradılması.

Məsul təşkilatlar: Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi və aqrar tədqiqat institutları;

«Toxumçuluq haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatının və UPOV standartlarına uyğunlaşdırılması. Baytarlıq xidmətinin yeni fəaliyyət sahələrinin müəyyən edilməsi və bu sahədə islahatlar aparılmasına dair təkliflərin hazırlanması (2001-2004).

Məsul təşkilat: Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi;

Baytarlıq xidmətinə ayrılan maliyyə vəsaitlərinin büdcənin mədaxilindən asılı olaraq artırılması.

Mənbə: dövlət büdcəsi və ərzaq təhlükəsizliyi üzrə qrant.

Məsul təşkilat: Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi;

baytarlıq xidmətinin məlumat toplusunun kompüterləşdirilməsi (2001-2004).

Mənbə: dövlət büdcəsi və beynəlxalq inkişaf təşkilatları.

Məsul təşkilat: Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi.

Uzunmüddətli məqsədlər (2005-2010):

Baytarlıq xidmətinin texniki və inzibati obyektlərinin bərpaası.

Məsul təşkilat: Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi;

mal-qaranın dezinfeksiyasını təmin edən qurğuların tikintisi və bərpaası.

Mənbə: dövlət büdcəsi və beynəlxalq təşkilatlar.

Məsul təşkilat: Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi.

1.8. Torpaq islahatı

«Torpaq islahatı haqqında» Qanun 1996-cı ilin iyun ayında qəbul edilmişdir. Bu Qanun kənd təsərrüfatı torpaqlarının özəlləşdirilməsi üçün imkan yaratmışdır. Azərbaycan Respublikasının ümumi torpaq ehtiyatlarını təşkil edən 8,6 milyon hektardan 3,8 milyon hektarının (44,2%) dövlət mülkiyyətində saxlanılması, 2,7 milyon hektarının (31,4%) bələdiyyə mülkiyyətinə verilməsi və 2,1 milyon hektar (24,4%) torpaq sahəsinin özəlləşdirilməsi nəzərdə tutulmuşdur.

2001-ci ilin yanvarın 1-nə kimi 1,329 milyon hektar torpaq sahəsi özəlləşdirilmişdir, 3,21 milyon subyekt 818 min pay torpaqları üzərində mülkiyyət hüququnu təsdiq edən Dövlət Aktı almışdır. Bu müddət ərzində bir sıra istehsalat kooperativləri, səhmdar cəmiyyətləri, özəl fermer assosiasiyaları və sair belə istehsalat təsərrüfatları və kənd təsərrüfatı müəssisələri yaradılmışdır. Ümumi sahəsi 149 min hektar olan 33 min özəl fermer təsərrüfatı fəaliyyət göstərir. Ümumiyyətlə, ölkə üzrə 83 min ailə torpaq üzərində mülkiyyət hüququnu təsdiq edən Dövlət aktları ilə təmin ediləcəkdir. Bir sıra müəssisələrin, o cümlədən elmi tədqiqat və tədris müəssisələrinin, eləcə də onların təcrübə bazalarının,

baytarlıq xidməti mərkəzlərinin, toxumçuluq, damazlıq, balıqyetisdirmə təsərrüfatlarının özəlləşdirilməsi nəzərdə tutulmur.

Ölkədə torpaq islahatının aparılmasını təmin edən hüquqi baza yaradılmışdır. «Torpaq Məcəlləsi», «Torpaq bazarı haqqında», «Torpaq icarəsi haqqında», «Bələdiyyələrin əraziləri və torpaqları haqqında» qanunlar qəbul edilmişdir.

«Torpaq bazarı haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununda torpaq sahələrinin alqı-satqısının bilavasitə hərraclarda və tender vasitəsi ilə həyata keçirilməsi nəzərdə tutulur. Qanun eyni zamanda torpaq möhtəkirliyinin qarşısının alınmasına yönəldilmiş aşağıdakı tədbirləri müəyyən edir: normativ qiymətin (əqdin maksimum dəyəri) müəyyən edilməsi, torpaqla bağlı əqdlərin qeydiyyatı və vergiyə cəlb olunması qaydaları və s.

Qanun girov qoyulmuş torpaqların kredit qaytarılmadığı halda satılmasına icazə verir. Xarici hüquqi və fiziki şəxslər Azərbaycan Respublikasında torpağı yalnız icarəyə götürə bilərlər.

Torpaq vergisi dərəcələri torpağın keyfiyyəti və coğrafi yerləşdiyi kadastr qiymət rayonlarından asılı olaraq müəyyən edilir.

Torpaq islahatı sahəsində aşağıdakı tədbirlərin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulur:

2001-ci ildə:

milli mənaflərə uyğun olaraq kənd təsərrüfatı və şəhər torpaqlarının istifadəsi və kadastr sisteminin yaradılması.

Məsul təşkilat: Dövlət Torpaq və Xəritəçəkmə Komitəsi;

fermerlərə torpaq üzərində mülkiyyət hüququnu təsdiq edən şəhadətnamələrin paylanması başa çatdırılması.

Məsul təşkilat: Dövlət Torpaq və Xəritəçəkmə Komitəsi;

torpaq və daşınmaz əmlak üzərində hüquqların təmin edilməsi üçün dövlət qeydiyyatı sisteminin işlənilib hazırlanması.

Məsul təşkilat: Dövlət Torpaq və Xəritəçəkmə Komitəsi;

Torpaq Kadastrı Sisteminə müvafiq əlavələrin və dəyişikliklərin edilməsi.

Məsul təşkilat: Dövlət Torpaq və Xəritəçəkmə Komitəsi.

Ortamüddətli və uzunmüddətli tədbirlər (2002-2010):

torpaq vergisi islahatının davam etdirilməsi. Uzunmüddətli perspektivdə torpağın bazar qiymətinə əsaslanan torpaq vergisinin müəyyən edilməsi metodologiyasının qəbul edilməsi.

Məsul təşkilatlar: Maliyyə Nazirliyi, Vergilər Nazirliyi və Dövlət Torpaq və Xəritəçəkmə Komitəsi;

torpaq bazarının inkişaf etdirilməsi.

1.9. Torpaqdan və təbii otlaqlardan istifadənin yaxşılaşdırılması

Ölkədə torpaqların 1,2 milyon hektarı bu və ya digər dərəcədə şoranlaşmış, müxtəlif növ eroziyalara məruz qalmış, 50 min hektardan artıq torpaq çirkləndirilmişdir. Bundan əlavə 1,4 milyon hektardan çox əkin sahələrinin münbit qatına zərər vurulmuşdur. Xüsusilə Kür-Araz düzənliyində yerləşən özəlləşdirilmiş torpaqların şoranlaşması və su altında qalması ciddi narahatçılıq doğurur.

Təbii otlaqlarda mal-qaranın nəzarətsiz otarılması səbəbindən otlaqlar daimi tənəzzülə uğrayır. Təbii otlaqların böyük sahələri eroziyaya məruz qalmış və su basmışdır.

Torpaqların tənəzzülə uğraması prosesinin qarşısının alınması üçün mərhələli tədbirlərin görülməsi zəruridir. Bu tədbirlər torpaqlardan istifadə etmək haqqında əsasnamələrin qəbul edilməsini və onların həyata keçirilməsini, torpaqların tədqiqatını və müvafiq xəritələrin tərtib edilməsini, torpaqların sağlamlaşdırılmasına və torpaqların

keyfiyyətinin yaxşılaşdırılmasına dair hazırlanmış tədbirlərin həyata keçirilməsini əhatə etməlidir. Bunlar aşağıdakılardan ibarətdir:

mülkiyyət formasından asılı olmayaraq torpaqların təbii vəziyyətinin tənzimlənməsi üzrə qısamüddətli və uzunmüddətli proqramların və onun keyfiyyətinin müəyyən edilməsi üçün meyarların və əsasnamələrin hazırlanması;

otlaqlardan istifadə edilməsi rejiminə, o cümlədən otlalardan istifadə edilməsinin vergiyə cəlb olunmasına dair əsasnamələrin tətbiqi və onlara riayət olunmasına nəzarət mexanizmlərinin hazırlanması;

gübrə və pestisidlərdən istifadəyə dair əsasnamələrin və nəzarət mexanizminin işlənilib hazırlanması;

torpaqların vəziyyətinin öyrənilməsi və torpaqların şoranlaşması vəziyyətini əks etdirən xəritələrin hazırlanması;

meliorasiya tədbirlərinə ehtiyacı olan torpaqların iri miqyaslı xəritələrinin hazırlanması;

Torpaq Kadastr xəritələrinin hazırlanması;

qeyri-məhsuldar torpaqların müəyyən edilməsi və onların (təbii qoruqlar, yasaqlıqlar və sair) istifadəsinə dair təkliflərin verilməsi;

şoranlaşmış, su altında qalmış və çirklənmiş torpaqların müəyyən edilməsi və onlardan istifadəyə dair təkliflərin verilməsi;

torpaqların keyfiyyətinin qorunmasına və yaxşılaşdırılmasına dair tədbirlər kompleksinin və müvafiq mexanizmlərin həyata keçirilməsi;

çirklənmiş və tənəzzülə uğramış torpaqların rekultivasiyası;

zonalar üzrə kənd təsərrüfatı torpaqlarının gübrələnmə dövryyəsinin və sistemlərinin öyrənilməsi;

yerli üzvi və mineral gübrə yataqlarının müəyyən edilməsi və istismarı imkanlarının tədqiqi, gübrələrə olan tələbatın öyrənilməsi və onlardan istifadənin təkmilləşdirilməsi;

yay və qış otlalarında ot örtüyünün hərtərəfli öyrənilməsi, yabanı və mədəni ot bitkiləri toxumlarının alınması və yayılması;

yabanı və mədəni otların toxumlarının əsas keyfiyyət göstəricilərinin öyrənilməsi;

«Torpağın yaxşılaşdırılması fondunun» yaradılması;

şərti yararsız torpaqların dövryyəyə cəlb edilməsi;

meliorasiya işlərinin aparılması üçün ölkənin müxtəlif aqroiqtisadi zonalarında torpağın mühafizəsi üzrə qrupların yaradılması;

çirklənmiş və tənəzzülə uğramış torpaqların meliorasiya və rekultivasiyası metodikasının tətbiqi;

dağlıq və aran zonalarında eroziyaya qarşı tədbirlər kompleksinin hazırlanması və həyata keçirilməsi.

1.10. Meliorasiya və irriqasiya sisteminin yenidənqurulması.

Azərbaycanda əkin altında olan torpaqların 90 faizi suvarılır. Ölkənin su ehtiyatları 31,2 milyard kub. metr həcmində qiymətləndirilir. Bunlardan 12 milyard kub.metrə yaxını suvarma üçün istifadə edilir. Əkin altında olan torpaqların ümumi həcmindən 1,45 milyon hektarı suvarılır. Drenaj sistemləri isə yalnız 610 min hektar sahədə quraşdırılmışdır. Ümumi həcmi 21,5 milyon kub.metr olan 153 su anbarı, 8 min artezian quyusu, 1645 nasos stansiyası mövcuddur. Suvarma kanallarının ümumi uzunluğu 73,3 min km, drenaj xəttlərinin uzunluğu — 33 min km təşkil edir. Sahilyanı mühafizə qurğularının ümumi uzunluğu 1700 kilometrdir.

Ölkədə ümumi su çatışmazlığı adi illərdə 3,7 milyard kub.metrə (50%), quraqlıq illərində isə — 4,75 milyard kub.metrə bərabərdir. Suya olan ehtiyac ən çox yay mövsümünə, çay axınlarının maksimum səviyyəsi isə bahar aylarına təsadüf edir. Mövsümi çay axınlarından səmərəli istifadə edilməsi üçün əlavə su anbarlarının tikintisi tələb olunur.

Dağlıq və aran zonalarında, eləcə də Naxçıvan Muxtar Respublikasında sahilyanı mühafizə qurğuları təmir edilməlidir. Hazırda sistemin saxlanması üçün vəsaitin kifayət qədər olmaması üzündən suvarma və drenaj sistemləri tədricən pisləşir, suvarma sistemləri köhnəlir və böyük həcmdə su itkisinə (40 faizə yaxın) yol verilir.

Drenaj xətlərinin pis vəziyyətdə saxlanması nəticəsində su qatlarında suyun səviyyəsinin əhəmiyyətli dərəcədə artması müşahidə olunur (xüsusilə Bərdə, Tərtər, Şəmkir və Ağstafa rayonlarında). Əkin altında olan torpaqların 631 min hektarı şoranlaşmış, onlardan 140 min hektarın şoranlaşması orta səviyyədə, 66 min hektarın şoranlaşması yüksək səviyyədədir, 267 min hektar isə təcili sağlamlaşdırılmalıdır.

Torpaqların meliorasiyası və suvarılması sahəsində tədbirlər aşağıdakı istiqamətlərdə aparılmalıdır:

- suvarılan torpaqların meliorasiyasının, onların meliorasiya və irriqasiya avadanlığı ilə təchizatının yaxşılaşdırılması;

- suvarılan torpaqların su təchizatının yaxşılaşdırılması;

- çaylar üzərində su anbarlarının tikintisi, iri kanalların bərpası və daha müasir suvarma metodlarının tətbiqi vasitəsilə su ehtiyatlarının artırılması;

- çay sahillərinin bərpası və çayların gil və daşlardan təmizlənməsi vasitəsilə sahilyanı eroziyaya qarşı mübarizənin aparılması;

- özəl fermer təsərrüfatlarının inkişafı üçün suvarma işlərinin aparılmasına subsidiyaların ayrılması.

Həyata keçirilən tədbirlər:

Su təsərrüfatında islahatlar torpaq islahatı ilə paralel aparılmışdır. Bir sıra qanunvericilik aktları qəbul edilmiş və onlara uyğun olaraq struktur dəyişiklikləri və digər tədbirlər həyata keçirilmişdir. Dünya Bankının maliyyə yardımını ilə həyata keçirilən özəl fermer təsərrüfatlarının inkişafı üzrə layihə çərçivəsində 6 rayonda su istehlakçılarının özəl assosiasiyaları yaradılmışdır.

~~Meliorasiya və Su Təsərrüfatı Komitəsinin mərkəzi aparatının və yerli orqanlarının yeni strukturu təsdiq edilmişdir. Meliorasiya qurğularının inventarlaşdırılması aparılmış və özəlləşdirilməsi nəzərdə tutulan infrastruktur müəyyən edilmişdir.~~ ^[1]

Eyni zamanda bələdiyyələrə məxsus olan obyektlər təsərrüfat daxili qurumlar tərəfindən istismar edilir. Əsas obyektləri istismar edən kənd təsərrüfatı kollektivləri fəaliyyət göstərir, son vaxtlar isə Su İstehlakçıları Assosiasiyaları yaradılmışdır. ~~Meliorasiya və Su Təsərrüfatı Komitəsi suyun həcminə və vaxta görə bölüşdürülməsi üçün ona olan illik tələbatı müəyyən edir.~~ ^[2]

1997-ci ilin yanvar ayından sudan istifadəyə görə ödəniş haqqı tətbiq edilir. Ödəniş haqqı istismar xərcləri əsasında hesablanır və hazırda o, həmin xərclərin 15 faizini təşkil edir. Fərq dövlət büdcəsi hesabına ödənilir.

Artezian quyuları və nasos stansiyaları 10 il müddətinə əvəzsiz olaraq özəl sektora verilmişdir.

Suvarmanın yaxşılaşdırılması, bu sahədə islahatların aparılması, infrastrukturun və daşınmaz əmlakın qorunması tədbirləri müəyyən edilmişdir.

Sağlamlaşdırma tədbirlərinin həyata keçirilməsi üçün əsasən aşağıdakı beynəlxalq donor təşkilatları tərəfindən maliyyə vəsaitləri verilmişdir:

İslam İnkişaf Bankı «Samur-Abşeron suvarma sisteminin yenidən qurulması» layihəsinin texniki-iqtisadi əsaslarının hazırlanması üçün 280 min ABŞ dolları həcmində qrant ayırmışdır. Texniki-iqtisadi əsaslara görə kompleksin tam tikilib quraşdırılması üzrə işlərin ümumi dəyəri 822 milyon ABŞ dolları təşkil edir;

İslam İnkişaf Bankı 1998-2000 illərdə Mil-Muğan baş kollektorunun tikintisinin davam etdirilməsi üçün 9,8 milyon ABŞ dolları həcmində kredit ayırmışdır;

Dünya Bankı «Suvarma və drenaj sistemləri infrastrukturunun yenidən qurulması və bərpası» layihəsinin texniki-iqtisadi əsaslarının hazırlanması üçün 800 min ABŞ dolları həcmində avans şəklində kredit ayırmışdır. Birinci mərhələdə 11 ən əhəmiyyətli obyekt müəyyən edilmişdir. İkinci mərhələdə Samur-Abşeron kanalının və Mil-Muğan baş kollektorunun bir hissəsinin bərpası üzrə layihə hazırlanmaqdadır;

Yaponiya dövləti 1998-ci ildə Dünya Bankının xətti ilə Samur-Abşeron suvarma sisteminin və Mil-Muğan baş kollektorunun layihələşdirilən zonalarında ətraf mühitin öyrənilməsi və monitorinqi, eləcə də sosioloji tədqiqatların aparılması üçün 306,6 min ABŞ dolları həcmində qrant ayırmışdır;

Avropa Komissiyasının Ərzaq Təhlükəsizliyi Proqramı suvarma sisteminin saxlanması üzrə tədbirlərin maliyyələşdirilməsi üçün 10 milyon ABŞ dolları ayırmışdır.

Növbəti tədbirlər aşağıdakılardan ibarətdir: ^[3]

Təsərrüfatlara və bələdiyyələrə məxsus olan su obyektlərinin fəaliyyəti və maddi-texniki təchizatının təmin edilməsi, habelə suyun bölüşdürülməsi sistemlərinin istifadəsi və maddi-texniki təchizatının əsasları üzrə təsərrüfatdaxili obyektlərin əməkdaşlarının yenidən hazırlığı üçün proqramların hazırlanması.

Məsul təşkilatlar: Azərbaycan Meliorasiya və Su Təsərrüfatı Açıq Səhmdar Cəmiyyəti, Kənd Təsərrüfatında Özəl Bölmənin inkişafına Yardım Agentliyi;

Su İstehlakçıları Assosiasiyalarının ölkənin bütün rayonlarında yaradılmasına yardım göstərilməsi (2001).

Mənbə: pullu xidmətlərdən əldə olunan vəsait, Dünya Bankı tərəfindən maliyyələşmə və texniki yardım.

Məsul təşkilat: Azərbaycan Meliorasiya və Su Təsərrüfatı Açıq Səhmdar Cəmiyyəti;

suvarma və drenaj sistemləri infrastrukturunun yenidən qurulması və bərpası üzrə layihələr əsasında suvarma infrastrukturunun 11 ən əhəmiyyətli obyektinin tikintisi (2001-2010).

Məsul təşkilat: Azərbaycan Meliorasiya və Su Təsərrüfatı Açıq Səhmdar Cəmiyyəti;

Xanarxı kanalının layihələndirilməsi və tikintisi (2000-2002).

Mənbə: 9,4 milyon ABŞ dolları İslam İnkişaf Bankı tərəfindən verilmişdir.

Məsul təşkilat: Azərbaycan Meliorasiya və Su Təsərrüfatı Açıq Səhmdar Cəmiyyəti;

Samur-Abşeron suvarma sisteminin yenidən qurulmasının 1-ci mərhələsi. Tikinti işlərinə yeni qazma və nəqliyyat-qaldırıcı avadanlığının alınması, suvarma kanallarının təmizlənməsi, su anbarı və SES-in tikintisi, habelə sahilyanı qurğuların möhkəmləndirilməsi və bərpası daxildir.

Mənbə: 42 milyon ABŞ dolları həcmində güzəştli kreditin ayrılması ilə əlaqədar Dünya Bankı ilə Saziş imzalanmışdır, 194,5 milyon ABŞ dolları həcmində güzəştli kreditin ayrılmasına dair Yaponiya ilə danışıqlar aparılır.

Məsul təşkilatlar: Azərbaycan Meliorasiya və Su Təsərrüfatı Açıq Səhmdar Cəmiyyəti, Maliyyə Nazirliyi.

Mil-Muğan baş kollektorunun tikintisi;

Mənbə: dövlət büdcəsi və beynəlxalq maliyyə təşkilatları.

Məsul təşkilat: Azərbaycan Meliorasiya və Su Təsərrüfatı Açıq Səhmdar Cəmiyyəti;
Vayxır su anbarının tikintisi.

Mənbə: Dövlət büdcəsi və beynəlxalq maliyyə təşkilatları.

Məsul təşkilat: Naxçıvan Muxtar Respublikasının Nazirlər Kabineti.

1.11. Ərzaq istehsalı sahəsində fəaliyyət göstərən təsərrüfat subyektlərinə yardım

Ərzaq istehsalı sahəsində fəaliyyət göstərən subyektlərin təsərrüfat fəaliyyətinin rentabelliği hazırda aşağı səviyyədədir. Bu məsələnin həlli üçün Hökumət kənd təsərrüfatına yardım tədbirləri paketinin həyata keçirilməsinə başlamışdır.

Hökumətin aqrar bölmədə siyasətinin əsas məqsədi investisiyaların səmərəliliğini artırmaq və digər məqsədyönlü tədbirlərin həyata keçirilməsi yolu ilə kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalında yüksək rentabelliği təmin etməkdən ibarətdir.

Rentabelliğe və rəqabət qabiliyyətinə nail olmaq, dövriyyə kapitalını əldə etmək üçün ərzaq məhsulları istehsalçıların modernləşdirməyə yönəldilmiş investisiyalara, habelə texniki və istehsal innovasiyalarına ehtiyacları vardır.

Ərzaq şəbəkəsinə yardımın iki mərhələdə həyata keçirilməsi nəzərdə tutulur. Keçid dövrünün birinci mərhələsində (2000-2004) ərzaq istehsalçılarına lazımı ehtiyatları yaratmaq üçün bir sıra güzəştlər verilir. Bu, ümumi ərzaq təhlükəsizliyinə nail olunmasına və ərzaq sektorunun inkişafına kömək etməlidir.

İkinci mərhələdə (2005-2010) bu güzəştlər tədricən ləğv olunur. Nəticədə rəqabət qabiliyyəti olmayan ərzaq müəssisələrinin tədricən bazardan çıxarılması, orta və iri ərzaq istehsalçıların möhkəmləndirilməsi prosesi baş verir.

Həyata keçirilmiş tədbirlər:

«Kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı ilə məşğul olan hüquqi və fiziki şəxslərin (emal müəssisələrindən başqa) vergi borclarının silinməsi haqqında» 1999-cu il 26 mart tarixli Qanuna əsasən 1999-cu ilin yanvar ayına kimi olan vergi borcları (torpaq vergisi üzrə borclar istisna olmaqla) silinmişdir. Fermer təsərrüfatları mənfəət vergisindən, əmlak vergisindən, əlavə dəyər vergisindən, eləcə də digər vergi və ayırmalardan beş il müddətinə azad edilmişdir;

idxal olunan kənd təsərrüfatı malları (fermer təsərrüfatları üçün maşın və avadanlıq, toxum, gübrə və kənd təsərrüfatı təyinatlı kimyəvi məmulatlar) gömrük rüsumlarından azad edilmişdir;

Nazirlər Kabinetinin «Kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçılarına neft məhsullarının güzəştli satışı haqqında» 1999-cu il 26 mart tarixli 49 nömrəli qərarına əsasən kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçıları üçün neft məhsullarına güzəştli qiymətlər müəyyən edilmişdir;

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1999-cu il 9 noyabr tarixli Fərmanı ilə «1999-2000-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında aqrar islahatların dərinləşdirilməsi və kənd təsərrüfatında sahibkarlığın inkişafına kömək göstərilməsinə dair Dövlət Proqramı» qəbul edilmişdir. Proqram aşağıdakı sahələrdə kənd təsərrüfatı siyasətinin istiqamətlərini müəyyən edir: torpağın özəlləşdirilməsi, torpağın meliorasiyası, kiçik sahibkarlığa yardım, büdcə yardımı, kreditlərin verilməsi, qiymətqoyma, vergiyə cəlb olunma, bazar infrastrukturu və ərzaq təhlükəsizliyi. Büdcə yardımı siyasətinə büdcənin mədaxil hissəsinin vəziyyətindən asılı olaraq müəyyən edilən müddət ərzində Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi yanında Kənd Təsərrüfatı İslahatlarına Dövlət Yardımı Fondunun yaradılması məsələsinə baxılacaqdır.

Məsul təşkilatlar: İqtisadi İnkişaf Nazirliyi, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, Dövlət Torpaq və Xəritəçəkmə Komitəsi, Meliorasiya və Su Təsərrüfatı Komitəsi.

Aşağıdakı qısamüddətli və ortamüddətli tədbirlərin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulur:

2001-2004-cü illərdə:

kənd təsərrüfatı islahatçıları üçün neft məhsullarına güzəştli satış qiymətlərinin saxlanılması;

ölkədə istehsal olunmayan kənd təsərrüfatı mallarının idxalı üçün güzəştli gömrük tariflərinin tətbiq edilməsi;

istehsal olunan şərab və pivə məhsullarının aksiz dərəcələrinin idxal edilən şərab və pivə məhsullarına tətbiq olunan aksiz dərəcələrinə uyğunlaşdırılması;

Məsul təşkilatlar: Maliyyə Nazirliyi, Vergilər Nazirliyi;

yeyinti məhsulları sektorunda (anbarlar da daxil olmaqla) modernləşdirməyə və inkişafa yardım tədbirlərinin həyata keçirilməsi. Bu tədbirlər kənd təsərrüfatı məhsullarının emalı sahəsinin bərpasına və istehsalçı fermer təsərrüfatları ilə emal müəssisələri arasında əlaqələrin möhkəmləndirilməsinə kömək göstərəcəkdir.

Mənbə: Kənd Təsərrüfatında İslahatlara Dövlət Yardımı Fondu.

Məsul təşkilatlar: Vergilər Nazirliyi, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, İqtisadi İnkişaf Nazirliyi;

kənd təsərrüfatı maşın və avadanlığının lizinqi ilə məşğul olan özəl şirkətlərin yaradılması. Bu tədbirlər müvəqqəti vergi güzəştlərini, kənd təsərrüfatı maşın və avadanlıqlarının idxalının gömrük rüsumları üzrə güzəştlərini, eləcə də kreditlərin verilməsini nəzərdə tutur.

Mənbə: Kənd Təsərrüfatı İslahatlarına Dövlət Yardımı Fondu.

Məsul təşkilatlar: Vergilər Nazirliyi, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, İqtisadi İnkişaf Nazirliyi;

yeyinti sənayesi məhsulları sahəsinə investisiyalar üzrə Kredit Təminatı Dövlət Fondunun yaradılması: Fond texnoloji modernləşdirmə üçün yeyinti sənayesinə investisiyaların qoyulması məqsədilə verilən kommersiya kreditlərinə təminat verəcək. Nəzərdə tutulur ki, Fond ərzaq məhsullarının emalı üzrə müəssisələrin fəaliyyətində kommersiya banklarının iştirakının fəallaşmasına və kreditlər üzrə faizlərin azaldılmasına kömək etməlidir.

Mənbə: Kənd Təsərrüfatında İslahatlara Dövlət Yardımı Fondu. Məsul təşkilatlar: Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, İqtisadi İnkişaf Nazirliyi;

fermer təsərrüfatlarına, eləcə də aqrar sektorda orta və kiçik müəssisələrə konsaltinq və məlumat xidmətlərinin göstərilməsi. Bu xidmətlər fermer təsərrüfatları və ümumilikdə kənd təsərrüfatı sektorunda işgüzar fəallığın artmasına kömək göstərəcəkdir.

Mənbə: Dövlət büdcəsi və beynəlxalq inkişaf təşkilatları.

Məsul təşkilatlar: Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, İqtisadi İnkişaf Nazirliyi;

ixraca Yardım Fondunun və ticarətə kömək göstərəcək Agentliyin yaradılması.

Mənbə: beynəlxalq inkişaf təşkilatları.

Məsul təşkilatlar: İqtisadi İnkişaf Nazirliyi, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi;

istehsalçıların səylərinin və resurslarının könüllü birləşməsi əsasında istehsal, birgə tədarük və satış, kredit və sair fəaliyyət növləri üzrə kooperativlərin yaradılması.

Məsul təşkilatlar: Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, İqtisadi İnkişaf Nazirliyi;

ərazi istehsal, emal, tədarük və satış, təchizat, maliyyə-kredit və s. kooperativlərinin yaradılması.

Məsul təşkilatlar: Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, İqtisadi İnkişaf Nazirliyi.

2005-2010-cu illərdə:

kənd təsərrüfatı istehsalçıları üçün güzəştli vergi rejiminin beş illik müddəti başa çatdıqdan sonra, yeni vergi rejiminin münasibliyi məsələsinə baxılması;

büdcə gəlirlərinin vəziyyətini nəzərə almaqla daxilolmaların müəyyən hissəsinin ölkənin ərzaq təhlükəsizliyinin möhkəmləndirilməsinə yönəldilməsi.

1.12. Kredit təminatının yaxşılaşdırılması

Fermer təsərrüfatlarına və emal müəssisələrinə kredit yalnız girov qoyulan əmlakın sığorta olunduğu halda verilir. Lakin yüksək sığorta tarifləri riskin səviyyəsini əks etdirərək fermer təsərrüfatlarının kredit almaq imkanlarını məhdudlaşdırır. 70-ə yaxın özəl sığorta şirkəti, eləcə də «Azərdövlətsığorta» Dövlət Sığorta Şirkəti bu növ kreditin məhsul sığortasını təklif edirlər.

Hökumətin kredit siyasəti kənd təsərrüfatı və emal müəssisələrinin kredit almaq imkanlarının genişləndirilməsinə yönəldilmişdir.

Borcların restrukturizasiyası, «Müflisləşmə haqqında» və «Girov haqqında» qanunların tətbiqi, eləcə də Kredit və Əmanət Assosiasiyalarının yaradılması kredit almaq imkanlarının genişləndirilməsinə yardım etməlidir.

Həyata keçirilmiş tədbirlər:

«Müflisləşmə haqqında», «Girov haqqında», «Kredit Birlikləri haqqında» qanunlar qəbul edilmişdir;

kənd təsərrüfatının inkişafı və kreditləşdirilməsi üzrə Dünya Bankının layihəsi çərçivəsində fermer təsərrüfatlarına 15 milyon ABŞ dolları həcmində kredit vəsaiti ayrılmışdır;

«Dövlət büdcəsinin «Fermer təsərrüfatlarına kredit güzəştləri fondu» maddəsində nəzərdə tutulan vəsaitin bölüşdürülməsi və istifadəsi haqqında Əsasnamənin təsdiq edilməsi barədə» Nazirlər Kabinetinin qərarı qəbul edilmişdir (1999-cu il 9 yanvar tarixli 3 nömrəli qərar). Həmin Fond əsasən idxalı əvəz edən və ixrac potensialını artıran məhsulların istehsalı üzrə investisiya layihələrinə ayrılan kreditlərə hesablanmış kredit faizlərinin qismən ödənilməsinə yönəldilir.

Proqram çərçivəsində aşağıdakı tədbirlərin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulur:

«Müflisləşmə haqqında» Qanunun tətbiqi ilə bağlı təşkilati tədbirlərin həyata keçirilməsi (2001).

Məsul təşkilat: Maliyyə Nazirliyi;

«Girov haqqında» Qanunun tətbiqi ilə bağlı təşkilati tədbirlərin həyata keçirilməsi (2001).

Məsul təşkilatlar: Maliyyə Nazirliyi, Ədliyyə Nazirliyi, İqtisadi İnkişaf Nazirliyi, Qiymətli Kağızlar üzrə Dövlət Komitəsi, Dövlət Torpaq və Xəritəçəkmə Komitəsi;

Kommersiya banklarının yenidən qurulması və özəlləşdirilməsi ilə bağlı təşkilati tədbirlərin həyata keçirilməsi.

Məsul təşkilatlar: Mərkəzi Bank, Maliyyə Nazirliyi və beynəlxalq maliyyə təşkilatı;^[4]

Beynəlxalq İnkişaf Assosiasiyasının banklararası avtomatik mübadilə sisteminin quraşdırılması (2001-2004);

sənaye və kənd təsərrüfatı müəssisələrinin yenidən qurulması Agentliyinin yaradılması (2001-2005). Agentlik müəssisələrin kredit və borc balanslarının tərtib edilməsi, borcların ödənilməsi üçün mülkiyyətin və aktivlərin satılmasına yardım edilməsi, restrukturizasiya planlarını razılaşdırmış müəssisələrə güzəştli kreditlərin ayrılması,

konsaltinq xidmətlərinin göstərilməsi və restrukturizasiya prosesinə yardım edilməsi məsələləri ilə məşğul olacaqdır.

Məsul təşkilatlar: Maliyyə Nazirliyi və Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi;

fermer təsərrüfatlarına, habelə aqrar bölmənin kiçik və orta müəssisələrinə əsasən uzunmüddətli kreditlərin ayrılması.

Məsul təşkilatlar: Maliyyə Nazirliyi, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi və İqtisadiyyat Nazirliyi.

Kənd təsərrüfatının inkişafı və kreditləşdirilməsi üzrə Dünya Bankının Layihəsi çərçivəsində Kənd Kredit Birliklərinin yaradılması;

Məsul təşkilat: Kənd Təsərrüfatında Özəl Bölmənin İnkişafına Yardım Agentliyi.

2. ƏRZAQ MƏHSULLARINDAN İSTİFADƏ VƏ ƏHALİNİN SOSIAL MÜDAFİƏSİ SAHƏSİNDƏ SİYASƏT

2.1. Sağlam qidalanma və ərzağın keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması

Doxsanıncı illərin əvvəllərində baş verən sosial-iqtisadi tənəzzül əhalinin həyat səviyyəsinin aşağı düşməsinə və qidalanmanın qismən pisləşməsinə səbəb olmuşdur. Məhz buna görə insan orqanizmində dəmir və yod mikroelementlərinin, eləcə də vitaminlərin çatışmazlığı halları müşahidə olunur. Məsələn, xörək duzunda yod çatışmazlığı nəticəsində dağ rayonlarında zob xəstəliyinin yayılması hallarına rast gəlinir. Deyilənləri əsas tutaraq qidalanma siyasətinin məqsədi tarazlaşdırılmış qidalanmanın, xüsusilə uşaqlar arasında kifayət qədər qidalanmama hallarının, yod və dəmir çatışmazlığı ilə bağlı xəstəliklərin azaldılması, habelə südəmə uşaqların ana südü ilə yedizdirilməsi və digər tədbirlərin həyata keçirilməsini nəzərdə tutur.

Ərzaq məhsullarının keyfiyyəti və təhlükəsizliyi ölkədə istehsal olunan və xarici ölkələrdən gətirilən ərzaq məhsullarına vahid monitoring əsasında nəzarətin tətbiqi ilə təmin oluna bilər.

Əhalinin qidalanmasının yaxşılaşdırılmasına nail olmaq üçün aşağıdakı tədbirlərin həyata keçirilməsi zəruridir:

ərzaq məhsullarının keyfiyyətinə və təhlükəsizliyinə nəzarət mexanizminin yaradılması və tətbiq edilməsi;

yerli ərzaq məhsullarının istehsalının, emalının və marketinqinin inkişafına nail olunması:

Bu məqsədlə aşağıdakı tədbirlərin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulur: 2001-ci ildə:

ərzaq məhsullarının keyfiyyəti və təhlükəsizliyi üzərində nəzarətin və gömrük rəsmiləşdirilməsi qaydalarının sənədləşdirilməsi və səmərəliliyinin artırılması.

Məsul təşkilatlar: Dövlət Gömrük Komitəsi, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, Səhiyyə Nazirliyi və İqtisadi İnkişaf Nazirliyi;

ərzaq məhsullarının keyfiyyətinə və təhlükəsizliyinə, o cümlədən toksik elementlərə, nitratlara, mikroorqanizmlərə, habelə əlavələrə və radioaktiv elementlərə və s. beynəlxalq standartların müəyyən edilməsi və tətbiqi.

Məsul təşkilatlar: Dövlət Gömrük Komitəsi, Səhiyyə Nazirliyi və İqtisadi İnkişaf Nazirliyi;

təhlükəsizlik normalarına uyğun gəlməyən və gömrük orqanları tərəfindən saxlanılan ərzaq məhsullarının məhv edilməsi;

Azərbaycanda istehsal olunan kənd təsərrüfatı və ərzaq məhsullarının ixracı üçün gömrük qanunvericiliyinin tələblərinə uyğun sertifikatların verilməsi sisteminin tətbiqi.

Məsul təşkilat: Dövlət Gömrük Komitəsi;

ana südünün əvəzedicilərinin reklamını və satışını tənzimləyən qanunun qəbul edilməsi. Məqsəd: uşaqların ana südü ilə qidalandırılmasının təbliği.

Məsul təşkilat: Səhiyyə Nazirliyi;

yod çatışmazlığı ilə bağlı xəstəliklərin qarşısının alınmasına dair milli standartın işlənməsi, xörək duzunun yodlaşdırılması və yodlaşdırılmış duzun idxalı üzərində nəzarətin və digər tədbirlərin həyata keçirilməsi.

Məsul təşkilatlar: Dövlət Gömrük Komitəsi və Səhiyyə Nazirliyi.

2002-2004-cü illərdə:

ərzaq təhlükəsizliyinə və keyfiyyətə nəzarət laboratoriyalarının, o cümlədən Mərkəzi Gömrük Laboratoriyasının, yerlərdə gömrük laboratoriyalarının və ekspres-diaqnostika laboratoriyalarının yaradılması və möhkəmləndirilməsi.

Mənbə: dövlət büdcəsi.

Məsul təşkilatlar: Dövlət Gömrük Komitəsi, Səhiyyə Nazirliyi və İqtisadi İnkişaf Nazirliyi;

ərzaq məhsullarının keyfiyyətinə və təhlükəsizliyinə nəzarətin müasir üsul və metodlarının tətbiqi;

bitkilərin mühafizəsi sahəsində bioloji metodların tətbiqi;

Karantin xidməti orqanlarının müvafiq avadanlıqla (o cümlədən kompüterlərlə) təchiz edilməsi.

Məsul təşkilat: Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi.

2.2. Əhalinin sosial müdafiəsi tədbirləri

Son illər qida məhsullarının istehlakında bir sıra struktur dəyişiklikləri baş vermişdir. Aparılan müşahidələr göstərir ki, qida məhsullarının istehlakında ilkin tələbat məhsullarının xüsusi çəkisinin artması ilə yanaşı protein və yağlı məhsulların xüsusi çəkisinin bir qədər azalması müşahidə olunur. Hazırda istehlak olunan ərzaq məhsullarının enerji tutumunun adambaşına düşən orta günlük norması 2100 kilokalori təşkil edir. Taxıl istehlakının adambaşına düşən orta illik norması 1998-ci ildə 150 kiloqram təşkil etmişdir.

Əhalinin sosial müdafiəsinə yönəldilmiş tədbirlər ünvanlı ödənişlərin (əlavə gəlirlərin) təmin edilməsini, habelə gəlir gətirən fəaliyyətlə məşğul olmaq üçün yardım tədbirlərinin həyata keçirilməsini özündə əks etdirir.

Bu məqsədlə 2001-ci ildə aşağıdakıların həyata keçirilməsi nəzərdə tutulur:

fizioloji normalara əsaslanan minimum yaşayış istehlak səbətinin müəyyən edilməsi.

Məsul təşkilatlar: Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi və Səhiyyə Nazirliyi;

aztəminatlılığın müəyyən edilməsi meyarlarının dəqiqləşdirilməsi, kasıbçılıq səviyyəsinin rəsmi müəyyən edilməsi və təsdiq olunması.

Məsul təşkilatlar: Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi, Səhiyyə Nazirliyi və İqtisadiyyat Nazirliyi.

şərti maliyyə vahidi səviyyəsinin təklif olunan artımının qəbul edilməsi.

Məsul təşkilatlar: Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi və İqtisadiyyat Nazirliyi.

Orta müddətli tədbirlər (2002-2010) aşağıdakılardan ibarətdir:

pensiya təminatının minimum məbləğinin yaşayış minimumunun səviyyəsinə uyğunlaşdırılması.

Məsul təşkilatlar: Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi və İqtisadiyyat Nazirliyi;

minimum istehlak səbətinə dəyişikliklərə uyğun olaraq əməyin ödənilməsinin minimum səviyyəsinin ildə bir dəfə müəyyən edilməsi.

Məsul təşkilatlar: Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi və İqtisadiyyat Nazirliyi;

hər iki ildən bir və ən azı 3000 ailəni əhatə edən ailə büdcəsinin öyrənilməsinin həyata keçirilməsi.

Mənbə: qeyri-dövlət təşkilatları və beynəlxalq inkişaf təşkilatları.

Məsul təşkilatlar: Dövlət Statistika Komitəsi və Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi.

2.3. Sosial müdafiə mexanizmləri

Sosial müdafiə mexanizmlərinin məqsədi əhalinin bütün təbəqələrinə rəşional və fizioloji istehlak normalarına uyğun olaraq səmərəli və sağılam ərzaq məhsulları əldə etmək imkanlarının təmin edilməsi üçün minimum gəlirin əldə edilməsi imkanının yaradılmasıdır. Sonrakı vəzifələr isə aztəminatlı qruplara, gələcəkdə onları sərbəst təmin edə biləcək fəaliyyətə investisiya qoymaq imkanı əldə etmək üçün yardımın göstərilməsini nəzərdə tutur.

Hökumət aztəminatlı əhalinin sosial müdafiəsini gücləndirmək üçün məqsədyönlü sosial yardımların, habelə pensiya və işsizlik müavinətlərinin artırılması sahəsində tədbirləri davam etdirəcəkdir.

Həyata keçirilmiş tədbirlər:

Pensiyaların minimum məbləğı müəyyən edilmişdir;

son illər ərzində ölkədə bir sıra islahatlar, o cümlədən sosial və əmək münasibətləri sahəsində beynəlxalq normaların tələblərinə cavab verən qanunvericilik bazası yaradılmışdır;

vətəndaşların əmək hüquqlarının təmin edilməsi sahəsində işəgötürülənlərin məsuliyyətinin artırılması qanunvericiliklə təsbit olunmuşdur;

işsizlik müavinətlərinin və təhsil müddətində verilən təqaüdlərin məbləğlərinin müəyyən edilməsi üsulları dəyişmişdir.

Qarşıdakı illərdə aşağıdakı tədbirlərin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulur:

2001-ci ildə:

aztəminatlı ailələrə, xüsusilə çoxuşaqlı ailələrə, tərkibində əlil olan və şəhid ailələrinə verilən müavinətlərin məbləğinin artırılması;

Mənbə: dövlət büdcəsi.

Məsul təşkilat: Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi.

«Azərbaycan Respublikasında əhalinin məşğulluğı haqqında» Qanuna dəyişikliklərin qəbul edilməsi.

Məsul təşkilat: Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi.

2002-2010-cu illərdə:

pensiya islahatı konsepsiyasına uyğun olaraq üç səviyyəli pensiya təminatı sisteminin yaradılması və tətbiq edilməsi;

işsizlərin peşə hazırlığına yardım edən tədbirlərin həyata keçirilməsi;

fərdi sahibkarlıq fəaliyyətinə başlayan işsizlərə birbaşa yardımın göstərilməsi, vergi siyasətinin yumşaldılması;

ölkədə əhalinin məşğulluğunun, işsizliyin və natamam məşğulluğun dəqiq müəyyənləşdirilməsini təmin edən və beynəlxalq təcrübədə tətbiq olunan qaydalara keçməsi.

2.4. Fövqəladə vəziyyətə hazırlıq

Fövqəladə vəziyyətə hazırlığın məqsədi fəvqəladə vəziyyət şəraitində əhalinin zərər çəkmiş təbəqələrinin operativ və vaxtlı-vaxtında ərzaq məhsulları ilə təmin edilməsindən ibarətdir.

Aqrar islahatlar prosesində statistik məlumatların toplanması sistemi əhəmiyyətli dərəcədə dəyişmişdir. Statistik məlumatların toplanması ilə bağlı əsas problemlər uçot obyektlərinin sayının artması, kənd təsərrüfatının strukturunda dəyişikliklərin baş verməsi və resursların məhdud olması ilə bağlıdır.

Ərzaq təhlükəsizliyinin məlumat sisteminin məqsədi ərzaq təhlükəsizliyi sahəsində siyasətin həyata keçirilməsi, aztəminatlı təbəqələrin ərzaq məhsulları ilə təmin edilməsi üçün bu sahədə vəziyyətin araşdırılmasını və müvafiq məlumatın əldə edilməsini nəzərdə tutur.

Bu məqsədlə aşağıdakıların həyata keçirilməsi nəzərdə tutulur:

ərzaq təhlükəsizliyinin məlumat sisteminin («müşahidələr») yaradılması və inkişaf etdirilməsi (2001). fəaliyyət planının hazırlanması və tələb olunan inzibati qurumun yaradılması (ofis avadanlığı və rabitə vasitələri ilə təchizat da daxil olmaqla);

əməkdaşların hazırlanması;

məlumat göstəricilərinin və mənbələrinin müəyyən edilməsi;

müvafiq makroiqtisadi və hüquqi göstəricilər üzrə, habelə ərzaq balansı, sosial və qidalanma göstəricilərinə dair məlumat bazasının yaradılması və inkişaf etdirilməsi;

məlumatların təhlili və yayılması.

Maliyyə mənbələri: dövlət büdcəsi (istismar xərcləri) və Avropa Komissiyasının Ərzaq Təhlükəsizliyi Proqramı (texniki xərclər), Avropa Komissiyasının RESAL Proqramı tərəfindən texniki yardım.

Məsul təşkilatlar: Ərzaq Təhlükəsizliyi üzrə Dövlət Komissiyası, Dövlət Statistika Komitəsi və Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi.

İSTİFADƏ OLUNMUŞ MƏNBƏ SƏNƏDLƏRİNİN SİYAHISI

1. 2 fevral 2007-ci il tarixli 521 nömrəli Fərmanı (**Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2007-ci il, № 2, maddə 87**)
2. 10 fevral 2010-cu il tarixli **216** nömrəli Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin Fərmanı ("**Azərbaycan**" qəzeti 11 fevral 2010-cu il, № 32, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2010-cu il, № 2, maddə 80)

FƏRMANA EDİLMİŞ DƏYİŞİKLİK VƏ ƏLAVƏLƏRİN SİYAHISI

1 2 fevral 2007-ci il tarixli **521** nömrəli Fərmanı (**Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2007-ci il, № 2, maddə 87**) ilə "Azərbaycan Respublikasının ərzaq təhlükəsizliyi Proqramı"nın 1.10-cu bəndinin Həyata keçirilən tədbirlər" adlı hissədə üçüncü abzasda birinci cümlə çıxarılmışdır.

^[2] 2 fevral 2007-ci il tarixli **521** nömrəli Fərmanı (**Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2007-ci il, № 2, maddə 87**) ilə "Azərbaycan Respublikasının ərzaq təhlükəsizliyi Proqramı"nın 1.10-cu bəndinin Həyata keçirilən tədbirlər" adlı hissədə dördüncü abzasda üçüncü cümlə çıxarılmışdır.

^[3] 2 fevral 2007-ci il tarixli **521** nömrəli Fərmanı (**Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2007-ci il, № 2, maddə 87**) ilə "Azərbaycan Respublikasının ərzaq təhlükəsizliyi Proqramı"nın 1.10-cu bəndinin "Növbəti tədbirlər aşağıdakılardan ibarətdir" adlı hissədə mətn üzrə "**Meliorasiya və Su Təsərrüfatı Komitəsi**" sözləri "**Azərbaycan Meliorasiya və Su Təsərrüfatı Açıq Səhmdar Cəmiyyəti**" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

^[4] 10 fevral 2010-cu il tarixli **216** nömrəli Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin Fərmanı ("**Azərbaycan**" qəzeti 11 fevral 2010-cu il, № 32, **Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2010-cu il, № 2, maddə 80**) ilə "Azərbaycan Respublikasının ərzaq təhlükəsizliyi Proqramı"nın "1. Ərzaq təminatı ilə bağlı siyasət" adlı bölməsinin "Proqram çərçivəsində aşağıdakı tədbirlərin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulur:" hissəsinin yeddinci abzasında "**Milli Bank**" sözləri "**Mərkəzi Bank**" sözləri ilə əvəz edilmişdir.